

ТМ	Г. XXXVI	Бр. 3	Стр. 1143-1156	Ниш	јул - септембар	2012.
----	----------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

UDK 316.273 + 316.334.55] (497)

Прегледни рад

Примљено: 01.12.2011.

Ревидирана верзија: 29.05.2012.

Данијела Здравковић

Марина Јањић

Универзитет у Нишу

Учитељски факултет

Врање

ЕТНОСОЦИОЛОГИЈА У ДРУШТВЕНОМ КОНТЕКСТУ ОРИЈЕНТА*

Апстракт

У раду се полази од интерпертација које нагlašавају важност адаптације културног подсистема у постконфликтним друштвима на Балкану. Указујемо на постојање савремене етносоциологије која представља трансдисциплинарну креативну синтезу социоллингвистике, културологије, етнометодологије и социологије свакодневног живота. Етнички и културни идентитети су основне категорије старе и нове, традиционалне и савремене етносоциологије. Уклопљена у шарени колорит глобалних друштвених промена, савремена етносоциологија има посебан задатак да путем тумачења укаже на посебно - за разлику "од других" - и укаже на универзално - као и "сви други".

У другом делу рада биће приказани резултати емпиријског истраживања реализованог 2008. године у Србији, Македонији и Бугарској, а које се односи на комплексне проблеме гекултурног развоја и неких димензија употребе традиције садржане у култури памћења и свакодневној комуникацији. Резултати спроведеног истраживања измењену друштвену стварност сагледавају „одоздо“, из перспективе становништва у региону. Спроведено истраживање је утемељено на социолошкој анализи промишљења и ставова испитаника (Балканаца) о потреби и препрекама да се историја и традиција ових простора сагледају као подстицај за неопходни језички саобраћај међу суседним народима. Језик се диференцира као моћна спона повезивања народа и њихових култура, као начин да се премоности културне особености.

Кључне речи: етносоциологија, традиција, модернизација, културна сарадња, Балкан

danijelavranje@gmail.com

* Рад је припремљен у оквиру пројекта „Традиција, модернизација и национални идентитет у Србији и на Балкану у процесу европских интеграција“ (179074), који се реализује у Центру за социолошка истраживања Филозофског факултета Универзитета у Нишу, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС.

ETHNOSOCIOLOGY IN THE SOCIAL CONTEXT OF THE ORIENT

Abstract

The article is based on studies emphasising the importance of cultural subsystems in post-conflict societies in the Balkans. The article points to the existence of modern ethnosociology representing a transdisciplinary creative synthesis of sociolinguistics, culture studies, ethnomethodology, and the sociology of everyday life. An individual's cultural identity is the basic category of both the old and the new, traditional and contemporary ethnosociology. Fitting into the colourful milieu of global social changes, contemporary ethnosociology uses the technique of interpretation to point to the special as opposed to "others" as well as to the universal, which is like "all others".

In the second part of the article, the results of an empirical research conducted in Serbia, Macedonia and Bulgaria in 2008. are presented. These results indicate complex problems of their geocultural development as well as some dimensions of implementing tradition embedded in the memories of the people and their everyday communication. The results of the conducted research reveal the changed social reality from the "above", from the point of view of the people living in the area. The conducted research is based on pointing out the scientific value of sociological research related to the opinions of the people in the Balkans concerning the needs and obstacles when regarding them as a motivation for the necessary linguistic transfer among the neighbouring peoples. Language is a powerful bridge to connect people and their cultures.

Key Words: Tradition, Ethnosociology, Modernisation, Cultural cooperation, The Balkans

УВОД

Пратећи судбину савременог српског друштва, увидећемо да се свакодневна комуникација посредно одвија у оквирима драматичних социоекономских и политичких превирања, што је једним делом усмерило истраживачке активности академске заједнице на пољу социологије свакодневног живота и етносоциологије.

У савременој научној продукцији савремена друштвена збивања у Србији се изучавају као друштвене појаве постсоцијалистичког друштва са блокираном транзицијом и пратећим стратегијама изградње демократског друштва. Основно полазиште данашњих сазнања о стратегијама настанка демократског друштва садржано је у општеприхваћеним запажањима да су култура поштовања људских права, владавина закона, слободан проток информација и слободно изражавање мишљења, као и слободно остваривање личних и заједничких

циљева грађана, главна обележја демократског друштва. У условима друштвеног и нормативног процепа, економски исцрпљено и дубоко подељено савремено српско друштво налази се пред дилемом: који модел мултикултурализма као концепт државне политике одабрати? С обзиром на теоријску и методолошку мултидисциплинарност међу сродним наукама, коју заговарају савремене научне тенденције у социологији друштвеног развоја, обавеза је истаћи да социолошка и социолингвистичка истраживања, између осталог, прате и упоређују мултикултуралну реалност на Балкану са циљем да концептом културе мира унапреде односе сарадње, подстакну узајамно разумевање и поштовање међу члановима разних култура.

Једно од мање развијених балканских друштва је и савремено македонско друштво. Оно је дуги низ година било изложено трансформацијама изнутра и споља, како на глобалном тако и на регионалном плану. Најновија дешавања на плану модернизације савременог македонског друштва иду у правцу европских интеграција, са следећим карактеристикама: модел индивидуалне приватизације, видљивије социјалне неједнакости, средња задуженост и сиромаштво. Бројни емпиријски показатељи говоре у прилог томе да је транзиција у Македонији окренута иреверзибилним друштвеним процесима, познатијим као ретроградна транзиција која је утицала на драстичан пад стандарда становништва. Бугарска је члан Европске уније од 2007. године и она је смањењем улоге државе у економији створила стабилни макроекономски оквир у земљи, а сада јој је један од приоритета да и Србија буде део европских интеграција због будуће регионалне сарадње. Следеће две испитиване балканске земље су слабо економски конкурентне и налазе се у тренутној фази транзиције где државе треба да покажу способност привлачења иностраних инвеститора кроз обезбеђивање стабилније климе за инвестирање и оспособљене радне снаге према правилима ЕУ.

Имајући у виду изазове и тенденције социокултурних промена у балканским државама у последњој деценији XX и на почетку друге деценије XXI века дефинисали смо проблем истраживања: истицање етносоциолошке подлоге везане за мишљење балканских народа о потреби и препрекама да се историја и традиција ових простора сагледају као подстицај за неопходни језички и културни саобраћај међу суседним народима. Тек након увида у резултате испитивања културних оријентација и етничке дистанце међу народима на испитиваном простору, може се приступити и подстицању и промоцији културе мира, као битне одреднице социјалног живота истраживаног подручја и тиме организовати прошлост и учинити је употребљивом у савременим међународним оквирима.

Обележје савременог српског друштва које се огледа у социјалној и политичкој подељености је кочница модернизацијског раз-

воја и овог подручја Србије. Ова подељеност се читава на основу актуелних питања о политичком опредељењу и географском положају Србије, о путевима постсоцијалистичког развоја Србије, као и питању: којим земљама западне и источне цивилизације припада или треба да припада Србија? У новонасталим околностима где су, како наглашава амерички социолог Данијел Бел „државе постале не само премале да реше велике проблеме него и превелике да реше оне мале“ (Bel, 1980, наведено према: Gidens, 2005, стр. 39), оживљава улога локалних заједница у решавању проблема социјалног и културног развоја у условима новоствореног ризика преживљавања у српском друштву.

У периоду интензивних и свеобухватних друштвених промена, мења се однос према традицији, па се садржаји из традиције прихватају као динамични чиниоци у будућем развоју друштва. Срби су део балканских народа који имају снажан и специфичан однос према историји. Историјска искуства (ропство под Турцима, немачка и бугарска зверства у другом светском рату) оставила су српском народу *културу трагичног памћења*. Делећи судбину културног простора југоисточне Европе, ово подручје је модификација регионалне отоманско-патријархалне културе. На то указује, између осталог, Клаус Рот (2000), експлицитно тврдећи да је готово очигледно да је свакодневна култура балканских села и варошица задржала више отоманских и традиционалних индигених елемената него што је то случај у градовима, посебно у метрополама попут Београда, Атине или Софије (Rot, 2000, стр. 203).

ТЕОРИЈСКА ПОДЛОГА

Процес глобализације друштвеног живота је у периоду интензивних и свеобухватних промена у друштву променио однос према савремености. Тај однос се објашњава као детекција изазова и искушења које доноси савременост са једне стране, и повећање свести појединаца и друштвених група о проблемима који изражавају шире светске трендове и чињеницу да друштвени свет структурише наша делања, али и друштвена средина из које потичемо (Gidens, 2005, стр. 5). Јединство културне прошлости и њен савремени смисао оличени су у једном интердисциплинарном подручју – **етносоциологији**. (Видети шире: Здравковић, 2003). Појава етносоциологије представља новију етапу у научном, теоријском и емпиријском проучавању друштвених односа, са становишта свакодневног начина живота. Основно обележје настанка етносоциологије везано је за потребу да се изучавањем вишедимензионалних појава народног живота, односно традиционалног друштвеног живота, обезбеди интегративни научни приступ у коме се комплементарно сусреће читав низ већ афир-

мисаних друштвених наука. То је у ствари покушај да се више посебних научних приступа обједини у ново кохерентно подручје истраживања, у коме ће чврстим истраживачким нитима бити повезани културна прошлост и њен савремени смисао.

Под појмом етносоциологије Милован Митровић подразумева *интердисциплинарне, теоријско-историјске студије међуетничких односа и свих осталих друштвених односа и образаца деловања, понашања и мишљења устаљених унутар неког народа* (Митровић, 1996, стр. 54).

У етносоциолошком подручју сусрећу се филозофија историје и историографија под окриљем историје, затим социологија, социјална антропологија и социјална психологија, демографија, лингвистика, етнологија и културологија и многе друге науке.

У *англосаксонској литератури* етносоциологија се проучава као подручје које развија шири предмет проучавања етнологије - *свакодневну животну проблематику*.

У *француској литератури* влада мишљење да је етнологија дуго времена играла улогу „слушкиње“ великих дисциплина, а тек касније се њено истраживачко подручје проширује. У француској социологији место етносоциологије је између практичне и професионалне социологије (Lapassade, 1993, стр. 97).

У новије време утемељена је и савремена етносоциологија која представља трансдисциплинарну креативну синтезу социологије, културологије, етнометодологије и социологије свакодневног живота. Етнички идентитет је основна категорија старе и нове, традиционалне и савремене етносоциологије. Уклопљена у шарени колорит глобалних друштвених промена, савремена етносоциологија има посебан задатак да путем тумачења укаже на *посебно* - за разлику „од других“ и укаже на *универзално* као и „сви други“.

Док се историјски приступ у науци више ослања на грађу из архивских, материјалних и писаних извора, социолошки приступ опстаје и без тога. Социолошка емпиријска истраживања генерисањем друштвених појава објашњавају друштвену условљеност објективне стварности, али свему томе претходи процес разумевања друштвене стварности у простору и времену. Да се ове дисциплине нису интегрисале, разумевање објективне манифестације етносоциологије у контексту турцизама било би површније.

ЕМПИРИЈСКИ ПОДСТИЦАЈ

Недавни развој догађаја у Источној Европи и на Балкану управо доприноси опажању потребе да се и „европска периферија“ суочава са чињеницом да је један од битнијих фактора обезбеђења соци-

окономског напретка рационалнијег и промишљенијег друштва, које ће проблем посматрати „одоздо“. То практично значи да треба друштвено делати на установљавању апстрактних идеја које ће појединци или групе имати о дијалогу различитих култура, као важној и пожељној културној вредности данашњице. Усвајање и друштвена промоција мира као културне вредности допринеће постављању основе поменутог дијалога и сарадње. Немогуће је пратити исти степен модернизације/глобализације друштва у свим областима и регионима света подједнако. Такође, не може се пратити исти степен модернизације/глобализације друштва у свим областима и регионима Балкана подједнако. У складу са тим треба следити и путоказе критичког вредновања традиције и истовремено „заборава традиције“ (Трпковић, Трпковић, 2009, стр. 29) што подразумева процес превредновања традиције у контексту савременог социјалног живота и превладавања модернизма. Имајући у виду напред наведено, сложићемо се са Жоржом Гурвичем који је приметио да људи истовремено живе у више времена која нису нужно усклађена, но тежња за уређењем социјалног живота чини их осетљивијим за диференциран приступ прошлости и будућности.

Социологија као научна дисциплина није једина позвана, нити је у могућности да самостално разреши крупна питања измењеног савременог друштвеног живота, јер данас као и пре два века, разноликост привлачи, а униформност која одише досадом, изгледа претеће (Mendras, 2004, стр. 203). Као што се медицина бави проучавањем услова под којима поједини вируси мутирају, преживљавају или нестају, тако и социологија објашњава под којим условима одређени садржаји из прошлости, опстају и враћају, а други се заборављају и нестају (Куљић, 2006, стр. 54). Ипак се социолошки приступ не може одвојити од друштвене одговорности и обавезе да научно промишља објективну стварност, те да укаже и на смернице задовољавања новонасталих потреба људи у мирној епохи, како би обезбедили боље услове заједничког живота, културне сарадње и друштвене интеграције у европском контексту.

У овом раду анализирају се и интерпретирају резултати емпиријског истраживања *Културне оријентације, етничка дистанца и култура мира у Србији и на Балкану*, које је реализовано у Србији, Македонији и Бугарској, о процени присутних димензија мира и културних капацитета становништва у региону који воде интеграцијама и сарадњи. Резултати се односе на противречности геокултурног развоја и неких димензија културе мира у Србији и на Балкану у контексту савремених структурних промена, при чему наглашавамо да се њима измењена балканска стварност сагледава „одоздо“, тј. из перспективе становништва у региону. Спроведено истраживање је утемељено на истицању научне вредности социолошке анализе веза-

не за мишљења балканских народа о димензијама и препрекама да се процеси модернизације реализују у региону.

Познато је да на Балкану са Србима живе и припадници других етничких група (између осталих и Бугари и Македонци), које имају своја национална, религиозна и културна обележја. То је и разлог што се регион Балкана у савременој светској мапи опажа као мултикултурална заједница балканских народа. Додири различитих етничких заједница и прожимање њиховог културног наслеђа приметни су још од праисторије (Влаховић, 1999, стр. 11) Као таква, она се налази пред изазовима транзиције светске културе насиља ка култури сарадње, толеранције и мира у глобалним размерама. Преобликовање културе насиља у културу сарадње, толеранције и мира теоријски ће бити схваћено довољно широко да може да обухвати како најкрупније и видљиве промене уређења социјалног живота (промовисање вредности културе мира и дефинисање одредница за унапређење мирних решења конфликтних ситуација), а у емпиријском делу рада и оне ситније, мање битне, еволутивне и слабо уочљиве микропромене у квалитету свакодневног живота из перспективе промишљања становништва у региону (Срби, Бугари и Македонци) које живе и раде на заједничком друштвеном простору (Балкан).

Озбиљни социоекономски проблеми који су задесили ове државе „европске периферије“ у периоду после хладног рата углавном су представљали локалне трагедије из призме регионалне проблематике. У току је процес превредновања свести становништва у региону и упоредо вредновање свести младих. Ово даље имлицира да би поред социолошке, ваљало укључити и антрополошку интерпретацију испитиване проблематике која ће конструисати тумачење онога што се дешава, ако се одвоји од онога што у дато време или на датом месту уствари и десило (Герс, 1998, стр. 29), упркос политичким и идеолошким конфронтацијама. Ово стање дуготрајне кризе наводи нас да „одоздо“ донесемо одлуку којим ћемо вредностима дати примат: инструменталним или духовним. Речју: хоћемо ли мирну будућност на Балкану са сопственим, произвођачким или потрошачким менталитетом?

Са наведеним полазним претпоставкама кренули смо у испитивање геокултурног развоја и неких димензија културе мира у Србији и на Балкану у контексту савремених структурних промена и превредновања традиције. Спроведено истраживање је утемељено на истицању научне вредности социолошке анализе везане за мишљење балканских народа о потреби и препрекама да се култура мира подстиче и одржи у региону, имајући у виду сличности језичког контекста испитиваних народа (српски, македонски и бугарски) у региону. У покушају да се подробније анализирају друштвени процеси у Србији у последње две деценије дошло се до концепта блокиране

трансформације, те подршке становништва очувању претходних политичких, економских и социјалних односа који су потекли из општих карактеристика људи на овим просторима: у њиховим доминантним културним и социјално-психолошким обрасцима (Lazić, 2005, стр. 7).

За разлику од многих истраживања у социологији која се баве проучавањем друштвених кретања у микросоцијалним сферама из глобалне структурално-институционалне перспективе, у Србији је данас потврђена једна специфична социолошка оријентација, која у условима алтернативних путева друштвеног и научног преобликовања, добија карактеристике једне *посебне социолошке школе мишљења и истраживања*¹. Она се већ дуже време залаже за сагледавање друштвене кризе из перспективе транзиције, регионализације и глобализације Балкана. Научно се занимајући за комплексне проблеме у региону у којем се различите земље налазе на различитим ступњевима „интеграције у Европу“, овај тим истраживача је себи поставио не тако лак задатак да потврди постојање регионалних особености у културним и осталим сферама социјалног живота, да укаже на чиниоце спајања и раздвајања, као и да нагласи културне капацитете за превазилажење сукоба и успостављање и одржање мира као најважнијег услова заједничке сарадње у „европској периферији“.

*Резултати истраживања: национална историја и традиција
– мост културне сарадње на Балкану?*

У овом раду анализирају се и интерпретирају резултати емпиријског истраживања *Културне оријентације, етничка дистанца и култура мира у Србији и на Балкану*, реализованог у оквиру пројекта „Култура мира, идентитети и међуетнички односи у Србији и на Балкану у процесу евроинтеграције“ (149014 D) од 2006. до 2010. године, у Центру за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу, а спроведеног у Србији, Македонији и Бугарској, о процени присутних димензија мира и културних капацитета становништва у региону који воде интеграцијама и сарадњи. Теоријска подлога садржана је делом и у дефинисању основних претпоставки за формирање концепта културе мира који полази од вредносних система појединца, друштвених група или глобалног друштва, а при том се инсистира

¹ Напомена: Реч је о групи професора и истраживача који раде на макропројектима ресорног Министарства више од десет година уназад, а које реализује Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу: Љ. Митровић, Г. Ђорић, Н. Божиловић, Љ. Милосављевић, Д. Стјепановић Захаријевски, Д. Гавриловић, Н. Јовановић, Г. Атанасов, С. Марковић Крстић, В. Милтојевић, Л. Милошевић Радуловић, Д. Здравковић и други.

на мултикултуралности и на јачању улоге обичног човека и његовој одговорности (Miltojević, 2006, стр. 41). Резултати се односе на противречности геокултурног развоја и неких димензија културне сарадње у Србији и на Балкану у контексту савремених структурних промена. Резултати спроведеног истраживања измењену друштвену стварност на Балкану сагледавају „одоздо“, из перспективе становништва у региону. Спроведено истраживање је утемељено на истицању научне вредности социолошке анализе везане за мишљења балканских народа о димензијама и препрекама да се пројекат културе мира реализује у региону. Добијени подаци су емпиријски подстицај за отварање проблемског промишљања значаја и улоге етносоциологије у актуализовању културне срадње у испитиваном региону, у оквиру актуелног пројекта под називом *Традиција, модернизација и национални идентитет у Србији и на Балкану у процесу европских интеграција*, који се реализује у Центру за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу.

У Табели бр. 1 приказани су резултати емпиријског истраживања реализованог 2008. године у Србији, Македонији и Бугарској на узорку од 1650 испитаника, старости од 18 до 95 година, који се односе на испитивање балканских друштава у контексту успостављања вредносног система, следећи смернице критичког вредновања (превредновања) историје и традиције и њиховог уврштавања у контекст савремености. Презентовани подаци су добијени на основу анкете конструисане за потребе поменутог пројекта, у оквиру основних истраживања које је финансирало Министарство науке и просвете РС, а која је у целости објављено у публикацији *Методолошки инструмент за истраживање културе мира, идентитета и међуетничких односа* (Митровић, Захаријевски и Гавриловић (прир.), 2007). Посебно ћемо анализирати само поједине податке који су у складу са претпостављеном тврдњом: *у Србији (Македонији, Бугарској), историја је оставила теже последице него у другим европским земљама*, према којима већина испитаника сматра да је историја оставила теже последице него у другим европским земљама, како у Србији (73,3%), тако у Македонији (65,8%) и Бугарској (65,0%). То указује на чињеницу да су историјска збивања и негативно искуство које их прати итекако присутни у савременој реалности, те се процењује да је постојање свести о негативним искуствима историјских дешавања испитиваних балканских друштава, у односу на друге европске земље, заједничка карактеристика ових друштава.

Табела 1: У којој мери се слажете са следећом тврдњом: У Србији (Македонији, Бугарској) историја је оставила теже последице него у другим европским земљама.

Table 1: To what extent do you agree with the following statement: In Serbia (Macedonia, Bulgaria) history has left more serious consequences than in other European countries.

	Србија	Македонија	Бугарска
Слажем се	73,3	65,8	65,0
Неодлучан сам	9,0	21,6	18,6
Не слажем се	12,7	5,9	5,1
Не могу да проценим	5,0	6,8	11,3
Укупно	100,0	100,0	100,0

Геокултурни простор Балкана је простор у којем се живо одиграва историја и на којем се слојевито ствара култура. Традиција је оживљени део објективне стварности и саставни део у успостављању пројекта културе мира, а ретроградни елемент социјалног развоја уколико се њене вредности глорификују и некритички прихвате. Може се поставити питање: Ко има највећу улогу у некритичкој и недиференцираној глорификацији националне историје (*друга тврдња: наша историја је увек била славна*)? Подаци добијени истраживањем (дати у Табели бр. 2), који се односе на Бугарску, показали су да Бугари (59,2%) предњаче у некритичкој и недиференцираној глорификацији националне историје, да нешто више од половине испитаних Срба (56,8%) приписује континуитет и значај својој историји, док мање од половине Македонаца (39,3%) тврди да је њихова историја увек била славна. То показује да су Македонци најмање оптерећени својом историјском прошлосту и да они представљају тај везивни елемент балканске сарадње и са Србима и са Бугарима (види Табелу 2).

Табела 2: У којој мери се слажете са следећом тврдњом: Наша историја је увек била славна.

Table 2: To what extent do you agree with the following statement: Our history has always been famous.

	Србија	Македонија	Бугарска
Слажем се	56,8	43,6	59,2
Неодлучан сам	12,9	36,3	24,9
Не слажем се	24,7	11,5	5,3
Не могу да проценим	5,5	8,6	10,6
Укупно	100,00	100,00	100,00

У Табели бр. 3 приказани су добијени подаци у складу са претпостављеном тврдњом: *традиција треба да нам буде пут ка будућности*, према којима већина испитаника сматра да у будућност треба ићи путем традиције, како у Бугарској (76,4%), тако у Србији (56,5%) и Македонији (39,3%). То указује на чињеницу да традицију и позитивно искуство које она са собом носи, испитаници процењују као културну вредност спремну за културну размену и сарадњу са другим балканским земљама. У том контексту тумачимо и највећу процентуалну вредност у Бугарској (76,4%) о постојање свести о традицији као путу у будућност јер се она већ налази у ЕУ (види Табелу 3).

Табела 3: У којој мери се слажете са следећом тврдњом: *Традиција треба да нам буде пут ка будућности*.

Table 3: To what extent do you agree with the following statement: *Tradition should pave our way to the future.*

	Србија	Македонија	Бугарска
Слажем се	56,5	39,3	76,4
Неодлучан сам	13,6	34,0	15,0
Не слажем се	23,4	13,7	1,3
Не могу да проценим	6,4	13,0	7,3
Укупно	100,0	100,0	100,0

Добијени подаци показали су да су искуства из историје и традиције испитиваних балканских друштава у односу на друге европске земље заједничка карактеристика ових друштава, а то је садржано у међусобној сарадњи уз поштовање културних и историјских различитости.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Балкан, као хетерогени културолошки ентитет, раздвајају бројне етничке посебности народа који на њему живе. Полазећи од императива адаптације културног подсистема у постконфликтиним друштвима на Балкану, проналазимо могућност културолошког дијалога за помирење њихових супротстављених историјских вредности у језику (Бугарски, 1996, стр. 7). Културни и етнички идентитет су основне категорије старе и нове, традиционалне и савремене **етносоциологије**. Појава етносоциологије представља новију етапу у научном, теоријском и емпиријском проучавању друштвених односа, са становишта свакодневног начина живота. Уклопљена у шарени колорит глобалних друштвених промена, савремена етносоциологија има посебан задатак да путем тумачења укаже на *посебно* - за разли-

ку „од других” и укаже на *универзално* као и „сви други”. На основу резултата емпиријског истраживања реализованог 2008. године у Србији, Македонији и Бугарској (а које се односи на комплексне проблеме гекултурног развоја и неких димензија употребе традиције садржане у култури памћења и свакодневной комуникацији) дошло се до закључака да је сарадња међу суседним народима Балкана не само могућа, већ и жељена. Ови закључци су утолико валиднији што су утемељени на ставовима „обичних” људи, тј. резултати спроведеног истраживања измењену друштвену стварност сагледавају „одоздо”, из перспективе становништва у региону.

Спроведено истраживање је утемељено на истицању и преносу вредности о културној сарадњи и језичкој толеранцији народа на Балкану о чему сведоче историјске чињенице и културна традиција. У пољу социолошке анализе, усредсредили смо се на етносоциолошку подлогу везану за мишљење балканских народа о потреби и препрекама да се историја и традиција ових простора сагледају као подстицај за нова истраживања о проналажењу нових и поновном коришћењу старих механизма да се неопходни језички и културни саобраћај међу суседним народима на Балкану ревитализује.

ЛИТЕРАТУРА

- Бугарски, Р. (1996). *Језик у друштву*. Београд: Чигоја штампа XX век.
- Влаховић, П. (1999). *Србија*. Београд: Етнографски музеј у Београду-Вукова задужбина.
- Gerc, K. (1998). *Tumačenje kultura I, II*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Gidens, E. (2003). *Sociologija*. Beograd: Ekonomski fakultet u Beogradu.
- Gidens, E. (2005). *Odbegli svet – kako globalizacija preoblikuje naše živote*. Beograd: Stubovi kulture.
- Zdravković, D. (2003). *Diprinos Tihomira Dorđevića utemeljenju i razvoju etnosociologije u Srba* (magistarska teza). Niš: Filozofski fakultet u Nišu.
- Кулић, Т. (2006). *Култура сећања*. Београд: Чигоја штампа.
- Lapassade, G. (1993). *L' etnosociologie*. Paris: Meridiens - Klincksieck.
- Lazić, M. 2005. *Promene i otpori*. Beograd: Filip Višnjić.
- Mendras, H. 2004. *Europa i europljani – Sociologija zapadne Europe*. Zagreb: Masmedia.
- Miltojević, V. (2006). Različita određenja kulture mira. U Lj. Mitrović, V. Miltojević, B. Stevanović (prir.) *Kultura mira – pojam i funkcije* (str. 31-42). Niš: Institut za sociologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Nišu.
- Mitrović, Lj., Zaharijevski, D., Gavrilović, D. (prir.) (2007). *Metodološki instrument za istraživanje kulture mira, identiteta i međuetničkih odnosa*. Niš: Institut za sociologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Nišu.
- Митровић, М. (1999). *Српско село. Прилог социологији традиционалног српског друштва*. Нови Сад: МАТИЦА СРПСКА. Одељење за друштвене науке.
- Rot, K. (2000). *Slike u glavama*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Tripković, M. Tripković, G. 2009. *Stranputice Srbije*. Novi Sad: Mediterran Publishing.

Danijela Zdravković, Marina Janjić, University of Niš, Teacher-training Faculty, Vranje

ETHNOSOCIOLOGY IN THE SOCIAL CONTEXT OF THE ORIENT

Summary

The article is based on studies emphasising the importance of cultural subsystems in post-conflict societies in the Balkans. In the context of the contemporary aspirations and socio-economic context of the Balkan states, the aim of this research is to enable a social balance and the value system in the framework of transition presented from the point of view of the individual living in the post conflict environment. Only upon completing the examination of the results of the cultural orientation and ethnic distance among the people in the studied area, can the culture of peace be both encouraged and promoted, as an important guideline for the social life in the examined area and thus organise the past and make it applicable to the present international context.

The article points to the existence of modern ethnosociology representing a transdisciplinary creative synthesis of sociolinguistics, culture studies, ethnomethodology, and the sociology of everyday life. Individual ethnic and cultural identities are the basic categories of both the old and the new, of traditional and contemporary ethnosociology. The appearance of ethnosociology represents a recent stage in the scientific, theoretical and empirical study of social relationships from the point of view of everyday lifestyle. The basic element promoting the origins of ethnosociology is related to the necessity to examine multidimensional occurrences in the "folkways" of people, that is the traditional social life, provide an integrative scientific approach including a number of complementary social sciences already established. It is in fact an attempt to integrate a number of specific scientific approaches into a new coherently organised field of research, which will unite cultural history and its contemporary meaning by means of solid research threads. Being an integrative part of the colourful milieu of global social changes, contemporary ethnosociology has the particular task to indicate the particular as opposed to "others" and the universal like "all others" by means of interpretation.

The recent development of events in Eastern Europe and the Balkans, contribute to the perception of the necessity that the "European peripheral countries" as well face the fact that they are one of the more important factors of providing socio-economic development of a rational and more reasonable society able to observe problems "from the above". Actually, this means that society has to be active in the establishment of abstract ideas provided by individuals or groups regarding the dialogue among various cultures as an important and preferable contemporary cultural value. The acquisition and promotion of social peace as a cultural value shall contribute to the establishment of a foundation for the mentioned dialogue and cooperation. It is impossible to pursue an equal scope and degree of modernisation/ globalisation of society in all areas and regions of the world. Accordingly, "guidelines" of the critical evaluation of tradition have to follow which includes the process of a preliminary evaluation of tradition in the context of contemporary social life.

In the second part of the article, the results of the empirical research conducted in Serbia, Macedonia and Bulgaria in 2008 will be presented. The research focuses on the complex problems of the geocultural development and some other dimensions of the application of tradition included in the culture of remembering and everyday communication. Unlike other studies in sociology studying social migrations in the microsocial environments from a global, structural, and institutional per-

spective, a specific sociological orientation has been confirmed for Serbia. In the framework of alternative paths of social and scientific transformation, this orientation now has the characteristics of a specific sociological school of thought and research. For quite some time, it has supported the consideration of the social crisis from the perspective of a transition, regionalisation, and globalisation of the Balkans. Developing a scientific interest in the complex problems in the region where different countries are at various stages of the "European integration", this team of researchers is pursuing the rather difficult task of trying to confirm the existence of regional peculiarities in different areas of social life, including the cultural one, to draw attention to the factors of consolidation and separation as well as to highlight the cultural capacity to overcome conflict and to establish and maintain peace as the most important conditions of cooperation in the "European-peripheral countries". The data collected in the research are an empirical impetus for new research investigating the importance and role of ethnosociology in raising the awareness of collaboration in the region as part of a current project Tradition, modernisation and national identity in Serbia and the Balkans in the European integration process realized at the Centre for Sociological Research at the Faculty of Philosophy in Nis.

The results of the conducted research review the changed social reality "from the above", from the point of view of the people living in the area. The conducted research is based on pointing out and transferring the value of sociological research and tolerance of different opinions among the people in the Balkans as indicated by historical facts and cultural traditions. In the area of sociological analysis, this research is based on the ethnosociological basis related to the opinion of the people in the Balkans in reference to needs and obstacles as far as history and tradition in this area are concerned if regarded as a motivation for the necessary linguistic and cultural interaction among neighbouring peoples.